

Inhoud

Ten geleide	5	Feestrol	71
Abba, Vader!	8	Filistijnen	74
Adam	10	Gedenken	78
Antichrist	13	Geest	81
Apostel	15	Gehenna	84
Baäl	20	Genade	87
Barmhartigheid	22	Haten	91
Beproeving	24	Heerlijkheid	93
Besnijdenis	28	Heil	95
Ceder	32	Heilig	98
Chaos	34	Ik ben	103
Charisma	36	Immanuel	106
Christus	39	Ismaël	109
Demon	43	Israël	112
Denarie	45	Jesse	116
Doop	47	Jezus	119
Duivel	50	Joden	121
Eerstgeborene	54	Juk	124
Eeuwig leven	57	Kefas	128
Effata	60	Kerk	131
Engel	63	Klaagliederen	134
Farizeeër	66	Knecht	136
Feestkleed	68	Lam Gods	141

Lankmoedigheid	144	Sion	233
Leviticus	147	Tabernakel	237
Logos	150	Tollenaar	239
Maranata	154	Toorn	242
Melchisedek	156	Tora	245
Mensenzoon	159	Uithuwelijken	250
Moed	163	Uittocht	252
Naam	167	Uitverkoren	255
Naaste	170	Uur	259
Nazoreeër	173	Verborgen	264
Nieuwe Testament	176	Verrijzenis	266
Ommekeer	180	Verzoendeksel	269
Oog om oog, tand om tand	182	Visioen	271
Oordeel	185	Wadi	276
Oudsten	188	Wolk	278
Paradijs	193	Wonderverhaal	281
Parousie	195	Wraak	284
Pinksteren	199	(Zeus) Xenios	288
Profeet	202	Ijdelheid	292
Qohèlèt	206	Ijcpunt	294
Rabbi	211	Ijveraar	297
Rechters	214	Zegel	301
Rechtvaardigen	217	Zoenoffer	303
Rein en onrein	220	Zoon van God	306
Scheiden (en onderscheiden)	224	Zuurdesem	310
Schepping	227		
Schuld	230		

Ten geleide

Wie wil programmeren, leert eerst computertaal. En kinderen maken we mediawijs om bewust om te gaan met sociale media. De Bijbel stelt ons voor een gelijkaardige uitdaging. Hij heeft een heel eigen manier van spreken. Om daarin thuis te komen, heb je wat training en handvatten nodig. De taal van de Bijbel is immers meer dan 2.000 jaar oud! Ze komt voort uit een tijdsgewricht, cultuur en levenswijze waar we geen voeling meer mee hebben. In dat opzicht is de taal van de Bijbel een dode taal. Ze wordt niet meer gesproken.

En toch bevat ze woorden die doen opleven, want de taal- en cultuurkloof valt wel degelijk te overbruggen. Het is zoals de vos in *Le petit prince* zegt: 'Il faut m'apprivoiser.' Dat wil zeggen: je moet me 'temmen' en tot vertrouweling maken door stap voor stap dichterbij te komen, met aandacht en begrip. Met geloof. Dan komt de Bijbel helemaal tot leven.

En dat is wat *Bijbelwoorden van A tot Z* beoogt. Bijbelkenner Jean Bastiaens en redactrice Lieve Wouters behandelen bijna 100 woorden uit de Bijbel die vaak verkeerd begrepen worden, door de eeuwen heen een betekenisverschuiving ondergingen of gewoonweg moeilijk te begrijpen zijn omdat ze in ons dagelijkse taalgebruik niet meer voorkomen. Daarbij is het ons niet alleen te doen om de juiste interpretatie. In het blootleggen van de betekenislagen laten we de echo's van de eeuwenlange dialoog tussen God en de mensen weerklinken.

Woorden als 'toorn' of 'wraak Gods' klinken in onze cultuur erg negatief. We laten ze zoveel mogelijk weg en daardoor geraakt hun oorspronkelijke betekenis nog meer ondergesneeuwd. In dit boek ontdek je waarom we die woorden net moeten koesteren.

De Bijbel is een fascinerend maar ook complex boek. Natuurlijk is het ook goed de Bijbel te benaderen vanuit je eigen leven en te kijken wat het over jou te zeggen heeft. Alleen, als je dat doet zonder je in te leven in de eigen Bijbelse wereld, blijft je zicht beperkt. Wat woorden oproepen

in onze eigen cultuur of ons eigen leven, leert ons nog niet wat ze oproepen in de Bijbel.

Neem nu het woord 'heilig'. Paulus noemde de volgelingen van Jezus 'heiligen'; de benaming 'christenen' kende Paulus nog niet! Maar met de aanspreking 'heiligen' doelde hij niet op hun hoogstaande moraal. De betekenis van 'heilig' was toen: toegewijd aan God of afgestaan voor de tempeldienst. Christenen ('heiligen') leiden in de ogen van Paulus door hun doopsel een leven in dienst van Gods plan met de wereld in de persoon van Jezus.

Begroet nu nog één voorganger de gelovigen met 'Beste heiligen'? Dat gaat niet meer. Onze cultuur heeft aan dat woord een andere betekenis gegeven. Het is maar als je de Bijbel ontdekt in zijn eigen taal en cultuur, dat hij zich laat ontdekken in al zijn frisheid en nieuwheid.

Natuurlijk kan de eigen cultuur ook een verrijking zijn voor een nieuw verstaan. Zelf woonde een van ons een tijd in Indonesië. De gastvrijheid van mensen daar, deed hem met nieuwe ogen kijken naar het belang van de gastvrijheid bij Abraham.

Maar als we bij het woord 'farizeeër' alleen denken aan schijnheiligheid (de betekenisverschuiving die Van Dale aangeeft), dan doe je de Bijbel onrecht. Jezus zelf was nauw verwant met de beweging van de farizeeën. Net als Paulus trouwens, die een farizees schriftgeleerde was. Heel wat woorden in *Bijbelwoorden van A tot Z* brengen ons bij het jodendom in de tijd van Jezus. Er valt heel wat goed te maken in de joods-christelijke relaties, alleen al door een correct woordgebruik en -verstaan. Ook daaraan willen wij met dit werk bijdragen.

Wij wensen de lezers van dit boek veel leesplezier, evenveel plezier als waarmee wij eraan gewerkt hebben.

Jean Bastiaens & Lieve Wouters

Najaar 2023

Abba, Vader!

God is Vader, maar geen papa.

Er klinkt een hele geschiedenis mee als gelovigen het Onzevader bidden. Een gebed dat Jezus zelf ons overleverde in het evangelie. Bij Marcus horen we Jezus bidden: 'Abba, Vader, voor U is alles mogelijk, neem deze beker van Mij weg. Maar laat niet gebeuren wat Ik wil, maar wat U wilt.' (Marcus 14, 36). In het uur van zijn nood zoekt Jezus **geborgenschap** bij God, zijn Vader.

Hoe uitzonderlijk is het dat Jezus 'Vader' zegt tegen God?

A

Als Jezus God aanspreekt met 'Vader', klinkt dat zijn leerlingen niet helemaal nieuw in de oren. Toch was zo'n intieme godsrelatie nog niet van in het begin een gegevenheid onder het volk van Israël. Evenmin zijn er voorbeelden bij andere volkeren en religies. De heel specifieke Bijbelse godsrelatie groeide gaandeweg.

De aanspreking 'Vader' duikt niet toevallig op vanaf de periode van de ballingschap (6de eeuw v. Chr.). Bij de profeet **Jesaja** (hoofdstuk 63, vers 16) lezen we:

'U bent toch onze vader? Abraham heeft ons niet gekend en Israël zou ons niet herkennen, maar U, HEER, bent onze vader, van oudsher heet U onze bevrijder.'

De betekenis is duidelijk: een vader beschermt zijn kinderen.

In het boek Wijsheid (hoofdstuk 2, verzen 10 tot 16) wordt gespot met mensen die zich 'kind van de Heer' noemen en zich erop beroemen dat God hun Vader is. De term lijkt daar dus echt ingang te hebben gevonden bij het Bijbelse volk.

Welke gevoelens roept de titel precies op?

Het woord Abba komt uit het Aramees, de taal die Jezus sprak. Het is verwant met het Hebreeuwse woord *av*, 'vader'. Leerlingen spraken hun rabbi soms zo aan en die titel drukte allereerst **respect** uit. Maar er klonk ook iets anders in door, de **trots** om zich van die bepaalde rabbi een leerling te mogen noemen, en het **vertrouwen** dat men gaf aan zijn leraar.

Het Aramese Abba was oorspronkelijk een verkleinvorm, maar dat klinkt niet meer door in Jezus' gebed.

Vertaal Abba niet als papa of vadertje, want dat doet onrecht aan de betekenis van het woord. Alsof God een knuffelbeer is die je op zak kunt steken.

We zijn dan ver verwijderd van de Bijbelse God die oproept tot waarachtige solidariteit en die ons overstijgt.

Dat Jezus God aanspreekt in zijn eigen moedertaal, legt wel nog een extra klemtoon op **respect én nabijheid**. Je kunt dat nog het beste weer geven met de vertaling 'mijn Vader'. En dat komt volledig overeen met de aanhef van het Onzevader.

Ook Paulus gebruikt het woord Abba in die zin in de brief aan de Romeinen (hoofdstuk 8, vers 15), een heel betekenisvol citaat: 'U hebt de Geest niet ontvangen om opnieuw als slaven in angst te leven, u hebt de Geest ontvangen om Gods kinderen te worden - door Hem roepen wij God aan met "Abba, Vader".'

Paulus vertaalt duidelijk: 'Abba, Vader'. Jezus' volgelingen mogen God zo aanspreken, omdat ze – in de woorden van Paulus – Gods kinderen zijn. Dezelfde Geest die Jezus bezielde, werkt door in zijn leerlingen. Vergelijk ook Galaten (hoofdstuk 4, vers 6): 'En omdat u zijn kinderen bent, heeft God in ons hart de Geest van zijn Zoon gezonden, die "Abba, Vader" roept.'

Respect, vertrouwen en verbinding

Driemaal klinkt zo in het Nieuwe Testament het woord ‘Abba’. Het is de uitdrukking van een bijzondere Godsrelatie, geen kinderlijke (‘papa’), maar één van respect en vertrouwen. Het is een aanspreking die de mensen met elkaar verbindt, want allen zijn we ‘kinderen’ van een en dezelfde ‘Vader’.

Adam

Niet de man was eerst, ook niet de vrouw, maar dé mens. Dat is de oorspronkelijke betekenis van het Hebreeuwse ‘adam.’

A

Veel mensen gaan ervan uit dat ‘Adam’ een eigennaam is. Maar dat klopt niet helemaal. Het Hebreeuwse woord *‘adam* betekent allereerst gewoon mens. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van dit woord in Psalm 8:

‘Zie ik de hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren door U daar bevestigd, wat is dan de sterveling dat U aan hem denkt, het **mensenkind** dat U naar hem omziet?’

Voor het woord ‘mensenkind’ gebruikt het Hebreeuws *ben-‘adam*, letterlijk: zoon (of kind) van een mens. De term mensenkind (of mensenzoon) komt in de Bijbel op verschillende plaatsen voor. Adam is elckerlyc: iedere mens!

In Genesis 1 lezen we dat God ‘de mens’ schiept:

‘God zei: “Laten Wij mensen [Hebreeuws: *‘adam* – enkelvoud] maken die ons evenbeeld zijn, die op Ons lijken; zij moeten heersen over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.” God schiep **de mens** [*‘adam*] als zijn evenbeeld, als **evenbeeld** van God schiep Hij **hem, mannelijk en vrouwelijk** schiep Hij **de mensen.**’ (1,26-27)

Gods evenbeeld is mannelijk én vrouwelijk tegelijk

‘De mens’ van in den beginne is een tweevoudige mens: deze mens is ‘mannelijk en vrouwelijk’. We kunnen dat op verschillende manieren begrijpen:

1. De mens is maar compleet en kan maar beeld van God zijn in complementariteit: ik en de ander. Die ander wordt in het scheppingsverhaal van Genesis 2-3 de ‘tegenover’ genoemd: iemand die anders is dan ik en daarom mijn tegenover is (Genesis 2,18). In de visie van de schrijver van Genesis 1 vormen man en vrouw samen het beeld van God. Dat impliceert radicale gelijkwaardigheid. Bovendien is deze tweevoudigheid de garantie voor de voortplanting van de mens (‘Wees vruchtbaar’).
2. De mens kan maar beeld van God zijn wanneer hij mannelijk en vrouwelijk in zichzelf integreert. Dat is de mens die de twee kanten in zich aan bod laat komen: alles waar mannelijk en alles waar vrouwelijk voor staat. Dan gaat het om de hele mens, de mens die in zichzelf de hele rijkdom van het mens-zijn aan bod laat komen zodat hij lijkt op Elohiem (de Godsnaam in Genesis 1 – een meervoudsvorm!) die mannelijke en vrouwelijke karakteristieken in zich draagt.

A

In Genesis 2,24 zal duidelijk worden dat de schrijver daar allereerst de complementariteit van de mens ‘als man en vrouw’ voor ogen heeft.

Man en ‘mannin’

Net zomin als adam dus een eigennaam is, geldt dat voor de vrouw. De schepping van mens als man en vrouw wordt in Genesis 2 anders verteld, in twee fasen. Eerst wordt adam geschapen, en dan wordt zijn tegenover geschapen. Op het moment dat het onderscheid tussen de twee duidelijk wordt, gebruikt het Hebreeuws twee andere woorden (Genesis 2,21-24):